

PETITES BIOGRAFIES

Redacció

NATIVIDAD YARZA PLANAS (Valladolid, 1873 – Tolosa de Llenguadoc, 1960)

Al gener de 1944 a l'estació de França, on l'espera la família, arriben les maletes de la Natividad, ella no ha creuat la frontera perquè s'ha assabentat que en el mateix document on se li permetia l'entrada al país, s'hi ordena la seva detenció. Ha tornat cap a Tolosa, on sobreviu a l'exili fent de planxadora i amb l'ajuda de Spanish Refugee Aid, una associació nord-americana de suport als refugiats espanyols, i on morirà sola el 1960.

10 anys abans, el 14 de gener de 1934, "el dia més bonic de la meua vida", havia estat elegida alcaldessa de Bellprat (Anoia), localitat on tenia també plaça de mestra. Una dona valenta, a l'agost del 36 se'n va de miliciana al Front d'Aragó amb 63 anys, compromesa políticament, milita al Partit Republicà Radical Socialista, renovadora pedagògicament, s'integrà al CENU com a mestra, i molt activa socialment, participa en la constitució a Barcelona de l'Associació Femenina Republicana "Victoria Kent", és una de les moltes històries personals amb un origen humil i un final tràgic que ens parlen d'una generació de mestres brutalment estroncada i de la qual només podem aspirar a ser-ne dignes hereus.

ANTONIA MAYMON (Madrid, 1881 – Beniaján, Múrcia, 1959)

Aquesta mestra titulada, que va exercir a diverses escoles de Barcelona, Sant Feliu de Guíxols, Elda i Beniaján, va ser una de les principals ideòlogues de l'anarquisme naturista -va ser una de les fundadores del moviment-, i col·laboradora habitual de la premsa llibertària de l'època. Des d'un punt de vista pedagògic va treballar sobretot en les escoles racionalistes associades als ateneus llibertaris i defensava una escola única per a nens i nenes sense distinció de classes socials. També va ser una de les principals pensadores pel que fa a la coeducació per la necessitat de superar prejudicis i trencar els estereotips associats al gènere. Va ser un dels noms propis pel que fa a la teorització de l'anarquisme ibèric, especialment amb assaigs sobre l'amor lliu-

re, la llibertat sexual i l'ecologisme. També va publicar tres novel·les on hi reflectia el seu pensament.

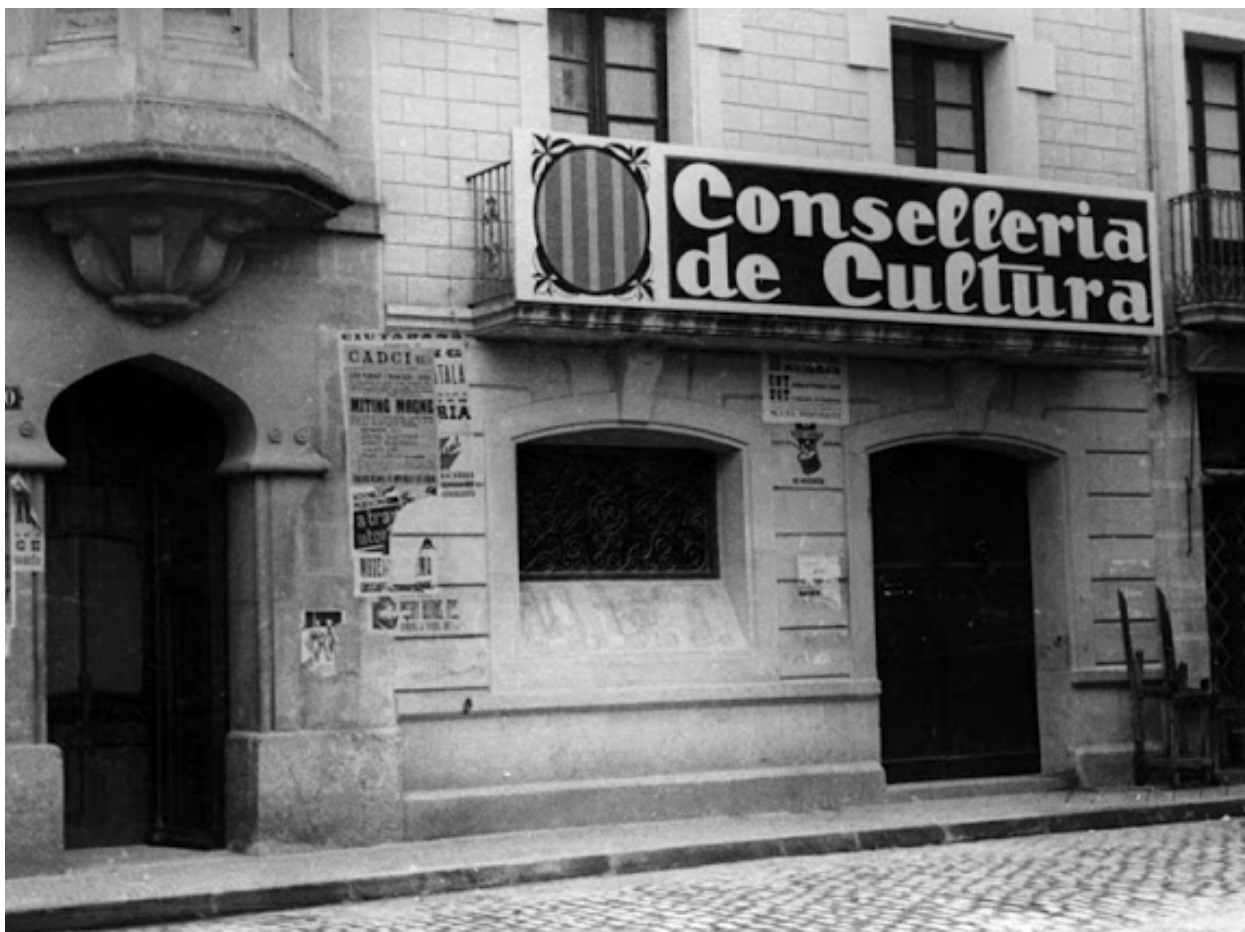
Acabada la guerra va ser empresonada entre 1939-1944 i el 1946. Depurada, va sobreviure fent classes particulars fins a la seva mort el 1959. La seva figura i les seves obres no van començar a ser rescataades de l'oblit fins a finals de la dècada de 1990.

FRANCESC FERRER I GUÀRDIA (Alella, 1859 – Barcelona, 1909)

Republicà exiliat a París, en contacte amb el lliurepensament i el moviment llibertari francès, serà un dels ideòlegs i exportadors de la pedagogia llibertària a Catalunya. Amb el retorn de l'exili, a Barcelona, fundarà l'Escola Racionalista el 1901 i serà un dels principals personatges que impulsarà la idea de vaga general (com la que hi va haver el 1902) mentre impulsa tot un sistema educatiu sense premis ni càstigs, amb coeducació de classes i de gènere, amb l'exclusió de la religió i que donava prioritat a les teories científiques innovadores de l'època. A més, amb un important suport financer, va crear la seva pròpia editorial, amb la qual publicà us textos escolars que tingueren una gran repercussió i on s'hi defensaven les tesis darwinistes i s'hi qüestionava el creacionisme dominant a l'escola espanyola del moment.

La iniciativa va tenir prou èxit i en poc temps van sorgir una cinquantena d'imitadors del projecte arreu del territori. Va crear, també, la seva pròpia Escola Normal per formar els mestres. Tanmateix, la gran competència que suposava per a les franquícies d'escoles privades religioses, com també el seu ateisme i la seva vinculació a la maçoneria local, va provocar que s'impulsés una campanya a fi de clausurar i prohibir l'Escola Racionalista, la qual cosa es va aconseguir el 1906, quan fou acusat de complicitat en l'intent d'assassinat d'Alfons XIII. Després d'un breu temps a la presó, Ferrer fa una gira europea on és considerat com a víctima de l'obscurantisme inquisitorial espanyol.

Després de la Setmana Tràgica de 1909, els sectors reaccionaris de la ciutat el fan servir de cap

Seu del Consell de l'escola nova unificada (CENU) Barcelona.

de turc i, en un judici sense proves i carregat d'irregularitats l'acusen de ser-ne l'instigador i és condemnat a mort i afusellat. El fet, commociona tot Europa, i el converteix en un dels principals màrtirs de la pedagogia.

JOAN PUIG ELIAS (Sallent, 1898 – Porto Alegre, 1972)

Puig Elias va estudiar magisteri a Barcelona, on es llicencia el 1919. Influït per l'Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia, va assumir la direcció de l'escola creada pel sindicat del ram tèxtil de la CNT al barri del Clot, a Barcelona, que es coneixerà com l'Escola Natura, una de les més prestigioses de la ciutat, que acollia sobretot els fills dels obrers del sector. Per la seva escola passarien bona part dels quadres de la revolució del 38 i intel·lectuals llibertaris com Abel Paz. Des de 1932 va ser president de la secció de mestres del Sindicat d'Intel·lectuals i Professions Liberals de Barcelona.

Amb la Revolució de 1936, serà el president del Consell d'Escola Nova Unificada, cosa que, a la pràctica, era com ser conseller d'Educació. Al CENU aplica els principis que havia exercit al llarg de la seva trajectòria docent: una escola gratuïta, laica, coeducativa, catalana, inspirada en els principis del treball i la fraternitat, i hi aplega una xarxa d'escoles atomitzades de totes les etapes educa-

tives. El CENU expropia escoles religioses i aconsegueix escolaritzar la totalitat de la població. Els seus principis pedagògics impliquen des de l'alta cultura fins a l'aprenentatge d'oficis útils, amb un ensenyament no memorístic, sinó experimental, molt focalitzat en l'autoconeixement, el treball per racons i el contacte amb l'aire lliure.

Exiliat a França el 1939, serà internat en diversos camps de concentració. Participarà en la resistència francesa contra l'ocupació alemanya, amb un batalló format per anarquistes. El 1952 s'instal·larà a Amèrica, primer a Veneçuela, i posteriorment al Brasil, on col·laborarà en diverses iniciatives de pedagogia llibertària fins a la seva mort.